

Список використаної літератури

1. Гуманізація педагогічного процесу у вищій школі: колективна монографія / керівник колективної монографії д.пед.н. Л.В. Лебедик. Полтава : ПУЕТ, 2020. 196 с. URL : <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9284>
2. Стрельніков Віктор, Іленко Наталія, Литовченко Ірина, Ніколішина Елла. Навички викладача-фасилітатора для формування професійних компетентностей лікарів-стоматологів в умовах комп'ютерно-орієнтованої освіти. Імідж сучасного педагога. 2021. № 1 (196). С. 45–51. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/224351>
3. Стрельніков В.Ю. Організація неперервної освіти педагогічних працівників на засадах фасилітувального підходу в умовах воєнної агресії. Постметодика. 2022. №1–2. С. 64–81.
4. Стрельніков В.Ю. Розвиток фасилітаційних навичок майбутніх корекційних педагогів. Нова українська школа: траєкторія поступу: зб. тез доповідей III Всеукр. наук.-практ. конф., 02 квіт. 2021 р. / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь : МДУ, 2021. 332 с. С. 312–313. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16840>
5. Стрельніков В.Ю. Формування навичок фасилітатора у майбутніх фахівців сфери соціальної роботи. Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 18-19 трав. 2021 р. К. : Університет «Україна», 2021. 835 с. С. 533–538. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17873>

ЗОТОВА Юлія Костянтинівна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
НТУ «ХП» (Україна, м. Харків)

Соціальний захист прав сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: нормативно правовий аспект

Однією із основних характеристик сучасного суспільного життя є глибокі інтеграційні процеси, які охоплюють різні сфери, у тому числі і правові системи держав. Одним з основних компонентів державної політики України у сфері захисту дитинства є удосконалення нормативно-правової бази. Результатом цієї діяльності: на сьогодні Україна є учасницею цілої низки міжнародних документів у сфері забезпечення прав дитини, в тому числі, сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Важливе значення має ратифікація ряду міжнародних договорів у сфері сімейного права, розроблених у рамках Ради Європи і Гаазької конференції з міжнародного приватного права, що дозволяють вирішувати практичні питання, які стосуються здійснення прав дітей, регулюють відносини батьків і дітей, як матеріальні, так і особисті. Деякі з цих договорів були підписані Україною ще у 2002 – 2003 роках.

У 2008 році ратифіковано Європейську конвенцію про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми (1980). Діти сироти можуть зростати і розвиватись в сім'ях, здобувати навички для дорослого життя.

Готуються пропозиції щодо ратифікації ще ряду Конвенцій, а саме: Європейської конвенції про усиновлення (переглянутої), (2008), Конвенції про захист дітей та співробітництво з питань міждержавного усиновлення (1993). Стаття 8 Конвенції надає будь-якій особі, установі (іншому органу), які стверджують, що дитина була вивезена або утримується з порушенням прав піклування, право звернутися із заявою про допомогу у забезпеченні повернення дитини.

У Конвенції вживаються поняття «право піклування» і «право доступу», тлумачення яких обмежено цілями Конвенції. Так, «право піклування» охоплює права, пов'язані з піклуванням будь-якої особи про дитину, і зокрема, право визначати місце проживання дитини, а «право доступу» включає право спілкуватися з дитиною, у тому числі, переміщувати дитину на обмежений час у місце інше, ніж місце її постійного проживання. Отже, переміщення вважається незаконним, коли має місце вивезення за кордон або повернення з-за кордону дитини, якщо при цьому порушуються права піклування про дитину, що належать будь-якій особі, установі або іншому органу.

Європейську конвенцію про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми, яка була розроблена в рамках Ради Європи, ратифікована Законом України від 6 березня 2008 року № 135-VI 7, і дозволяє вирішувати питання, пов'язані з піклуванням про дитину. Конвенція набула чинності в Україні 1 листопада 2008 року.

У Конвенції термін «опіка» вживається для визначення права особи піклуватися про дитину, зокрема обирати їй місце проживання, або стосується права доступу до дитини. При цьому Конвенція застосовується як до фізичних осіб, так і юридичних осіб, установ та організацій. Слід також зауважити, що Конвенція не застосовується до рішень, метою яких є визначення виключно законного представництва або забезпечення представництва інтересів дітей у майнових питаннях. У той же час, такі рішення можуть прийматися до визнання і виконання, у тому разі, коли вони безпосередньо стосуються опіки.

Нормативно-правові акти, які регулюють питання захисту прав дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: Конституція України, Закони України: «Про охорону дитинства», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей»; Укази Президента України: Указ від 11.07.2005 № 1086/2005 «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей», Указ від 04 травня 2007 р. № 376/2007 «Про додаткові заходи щодо захисту прав та законних інтересів дитини»; Постанови Кабінету Міністрів України: Постанова від 28 серпня 2003 р. №1377 «Про затвердження Порядку ведення обліку дітей, які можуть бути усиновлені, осіб, які бажають усиновити дитину, та здійснення нагляду за дотриманням прав дітей після усиновлення» Це сприяло доречного влаштування дітей в сім'ї і подальшого догляду держави. Постанова від 26.04.2002 р. № 564 «Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу» Постанова від 26.04.2002 р. №565 «Про затвердження Положення про прийомну сім'ю».

Тобто, прийомні батьки беруть за плату дітей на власні житлові площі за наявності відповідних санітарно-гігієнічних та побутових умов. Прийомна сім'я – сім'я або окрема особа, яка перебуває у шлюбі, що добровільно за плату взяли

на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Дитячі будинки сімейного типу – окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, які беруть на виховання та спільне проживання не менше як 5 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Загальна кількість дітей, включаючи рідних, такої сім'ї не може перевищувати десяти осіб. Державна соціальна допомога на дітей призначається батькам-вихователям на кожну дитину-вихованця і прийомним батькам на кожну прийомну дитину в грошовій формі. Грошове забезпечення розподіляється між батьками-вихователями рівними частинами за їх згодою і одному з прийомних батьків. Призначення соціальної допомоги та грошової забезпечення здійснюється момент влаштування дитини у дитячий будинок сімейного типу або прийомну сім'ю включно до дня досягнення дитиною 18-річного віку, а у разі навчання за денною формою у вищому навчальному закладі 1-3 рівнів акредитації та професійно-технічного навчального закладу – до його закінчення, але не довше, ніж до досягнення 23-річного віку. Ці дві постанови дали багатьом дітям зростати в сім'ях, а не в державних закладах. Простежується за ці роки добра тенденція, діти які виходять з ДБСТ і ПС, краще пристосовані до життя, мають практичні навички у побуті, взаємодії із суспільством, автоматично скасовується в них деякі діагнози, наприклад, такі як, ЗПР які пов'язані з проживанням в дитячих закладах. Ці діти мають право вступати у виші без усіляких зусиль, якщо мають добрі оцінки (Постанова від 28.01.2004 р. № 87 «Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей).

Існує проект «Гроші ходять за дитиною». Держава дуже чітко визначила напрямок діяльності задля забезпечення законодавчою базою в напрямку захисту сиріт і дітей позбавлених батьківського піклування.

Не зважаючи на сучасні тенденції, сім'я є і залишається природним середовищем для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку дитини, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього. Саме вона має виступати основним джерелом матеріальної та емоційної підтримки, психологічного захисту, засобом збереження і передачі національно-культурних і загальнолюдських цінностей наступним поколінням. Останні роки наш держава все більше приділяє увагу соціальному захисту дітей, забезпечуючи їх різними видами соціальних виплат, допомогоюми, наданням пільг, компенсацій. На жаль, сьогодні в наші країні є чимало дітей, кинутих напризволяще, тому особливо увагу та підтримки потребує такі категорії дітей, як діти-сирот та діти, позбавлені батьківського піклування, адже вони ще не в змозі самостійно вирішувати свої матеріальні, психологічні, фізіологічні потреби.

Список використаної літератури

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 30, ст. 142.
2. Про забезпечення організаційно-правових умов соціальний захист дітей-сиріт дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 6, ст.147.
3. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 5, ст.21.

4. Порядок призначення і виплат державної допомоги сім'ям з дітьми. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1751. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-%D0%BF#Text>

KIRSANOV Ivan

student of third level of higher education, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” (Ukraine, Kharkiv);

HREN Larysa

Professor of Pedagogy and Psychology of Social Systems Management Department of the academician I. Zyazyun, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, Doctor of Sciences in Public Administration, Professor (Ukraine, Kharkiv)

Emotional intelligence and its role in forming the leadership qualities of future specialists in the social sphere in institutions of higher education

The leader is a member of the group, performing the main role in the organization of the common activity and regulation of relationships, according to which the group recognizes the right to make decisions in significant situations, to which all members of the group voluntarily obey [2, c. 3]. It is very important for a leader-specialist in the social sphere to have a developed emotional intelligence.

Scientists interpret emotional intelligence as the ability to understand the meaning of emotions and use the knowledge gained to analyze and solve the problems that arise [3, p. 59]. Emotional intelligence is a person's ability to recognize emotions, understand the motives, aspirations and desires of other people and their own, as well as the ability to manage their emotions and the emotions of other people in order to solve specific practical tasks and improve the quality of interpersonal interaction. It includes: self-awareness; control of impulsivity; persistence; confidence; self-motivation; empathy.

Emotional intelligence shows a person's abilities: I understand my emotions, I know how to control it, I understand and I know how to control other people's emotions.

Accepting emotions involves:

- reflection of a person's complex ability to recognize another person's emotions not only by verbal signals, but also by facial expressions, posture, gestures, volume and tone of voice and other non-verbal signs;

- perception and recognition of one's own emotions and emotions of other people, which enables further analysis of emotional information;

- a person who is in good contact with his own emotions and experiences can much more easily identify with another person and understand the essence of his emotional state.

We agree with the researchers' opinion that "a leader who does not understand his own emotions and experiences well, as well as is not capable of recognizing the emotional states and problems of his subordinates, completely loses the opportunity to lead the emotional life of his own team [3, p. 60].

Developed emotional intelligence allows a future leader-specialist in the social sphere to:

- to be in harmony with one's own intentions and experiences;